

ביאורים

אחד הדברים הנפלאים והמשמעותיים שאליהם ראוי לנו לשאוף הוא 'טוהר הכוונה' - לזכות לעבוד את ה' ללא חיפוש של רווח כלשהו. מי שזוכה לזה, זוכה שכל קיום המצוות שלו מקבל משמעות חדשה. בתחילה האדם מנקה את עצמו מחיפוש רווחיות, ועבודת ה' שלו משתחררת מחיפוש 'אינטרסים' מסוימים. אז הוא משנה את כוונתו וזוכה שעבודת ה' שלו אינה עוד כלי לחיפוש רווח חיצוני אלא מטרה כשלעצמה.

מתוך כך, הופכת עבודת ה' של האדם להיות חלק מאהבת הבורא שלו. אחת ממצוות התורה המרכזיות היא מצוות אהבת ה'. האדם בונה קשר עמוק וחזק עם ריבונו של עולם, עד שהעיסוק באהבת ה', נהיה מהותי אצלו והופך לעיקר חייו. אם האדם זוכה להרבות אהבת ה' בליבו, כל חייו הופכים להיות נסובים סביב אהבת ה' ועבודתו.

מדרגה זו היא מהפך בנפש. במצב כזה הקשר עם בורא העולם אינו קשר חיצוני, הנובע משעבוד כפוי, או משמש כלי להשגת רווחים, אלא קשר פנימי שמח ההופך לחלק מהאדם, לחלק מאישיותו. עבודת ה' כזאת היא עמוקה ומהותית הרבה יותר.

הרחבות

• האם מותר ללמוד 'שלא לשמה'?

שלא ישים האדם תכלית עבודת השם יתברך ועשיית המצוה בשביל דבר מן הדברים. מדברי הרמב"ם בקטע זה נראה שהוא מגנה את הלימוד שלא לשמה. אולם לקמן הוא כותב שכיוון שבשלבם הראשונים קשה להגיע לעבודת ה' שלא על מנת לקבל פרס, התירו חכמים לאדם ללמוד בתחילה 'שלא לשמה'. "אולם זה טוב להם עד שיהיה להם כח והרגל והשתדלות בעשיית התורה, ומנה יתעוררו לדעת האמת ויחזרו עובדים מאהבה. וזה הוא מה שאמרו זכרונם לברכה: "לעולם יעסק אדם בתורה אפלו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה - בא לשמה" [הקדמות לפרק חלק סוף אות א].

• מהו קיום מצווה לשמה?

במצוותיו - ולא בשכר מצוותיו. הרמב"ם כתב שאין לעשות את המצוות לשם שכר או הנאה, אולם לא ביאר מהי הכוונה הרצויה בקיום המצוות. הרד"ק כתב "המצוות עושה אותם בחפץ לבבו... באהבת האל יתברך, שציווהו לעשות" [רד"ק תהילים קיב, א]. ובספר פנים יפות הוסיף כוונה רצויה נוספת בעשיית המצוות: "שכל מה (ככל) שאדם עוסק בתורה ומצוות היא חביבה עליו יותר... שבכל פעם מבין יותר אור התורה והמצווה עד שחביבה עליו התורה והמצוות יותר מכל שכר עוה"ב... זהו עיקר עוסק לשמה, דהיינו לשם המצווה שהיא חביבה עליו יותר מכל שכרה" [פנים יפות דברים טו, כ].

שאלות לדין

מהי פחיתותו של מי שלומד תורה ומקיים מצוות שלא מאהבה? מדוע זה חמור כל כך? האם ראוי ללמוד תורה כדי להיות רב בשביל להשפיע טובה על עם ישראל? או שמא גם בזה יש פסול?

ואסור לאדם השלם שיאמר: כשאעשה אלה המצוות, שהן המדות הטובות; ואתרחק מן העבירות, שהן המדות הרעות שצוה השם יתברך שלא לעשותן - מה הוא הגמול^ו שאקבל על זה? - לפי שזה, כמו שיאמר הנער: כשאני קורא זה - מה יתנו לי? והם אומרים לו: דבר פלוני. לפי, כשאנו רואים מעוט שכלו שאינו מבין זה השעור והוא מבקש ל"תכלית" תכלית אחרת, אנו משיבים לו כסילותו^ו, כמו שצאמר: "ענה כסיל פאולתו" (משלי כו ה). וכבר הזהירו החכמים על זה גם כן, כלומר: שלא ישים האדם תכלית עבודת השם יתברך ועשיית המצוה בשביל דבר מן הדברים*. והוא מה שאמר האיש השלם, המשיג אמתת העניינים - אנט'יגנוס איש שוכו: 'אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא היו כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל פרס' (אבות א ג). ואמנם רצה לומר בזה: שיאמין באמת לעצם האמת, וזהו הענין שקוראין אותו: "עובד מאהבה". ואמרו זכרונם לברכה: "במצוותיו חפץ מאד" (תהלים קיב א), "אמר רבי אלעזר: 'במצוותיו' - ולא בשכר מצוותיו" (עבודה זרה יט א). וכמה עצומה הרצויה הזאת, וכמה היא מבארת! והיא רצויה ברורה על מה שקדם לנו מן המאמר. וגדול מזה מה שאמרו בספרי: "שמא תאמר: 'הריני למד תורה בשביל שאהיה עשיר; בשביל שאקרא: רב; בשביל שאקבל שכר בעולם-הבא' - תלמוד לומר: לאהבה את יי אלהיך (דברים יט ט): כל שאתם עושים - לא תעשו אלא מאהבה" (פרשת עקב).

